

26. januar 2019

Demensvenlige kommuner - hvordan går det?

Statusnotat om kommunernes demenspolitikker og -strategier

Den 26. januar 2017 præsenterede sundhedsminister Ellen Trane Nørby og ældreminister Thyra Frank på Christiansborg en National demenshandlingsplan 2025. Målet er bl.a. at Danmark skal have 98 demensvenlige kommuner. Ifølge demenshandlingsplanen er en del af det at være demensvenlig kommune, at have en lokal demensstrategi.

Alzheimerforeningen gennemførte i 2017 en undersøgelse af samtlige demenspolitikker og demensstrategier, der var offentligt tilgængelige på de kommunale hjemmesider. I anledningen af to års dagen for demenshandlingsplanen har Alzheimerforeningen gjort status. Hvordan er det gået siden demenshandlingsplanen blev lanceret? Er der flere eller færre kommuner, der i dag har en demenspolitik, og kan man i de nye politikker se forandringer i demensindsatsens fokus og indsatsområder sammenlignet med de tidligere demenspolitikker?

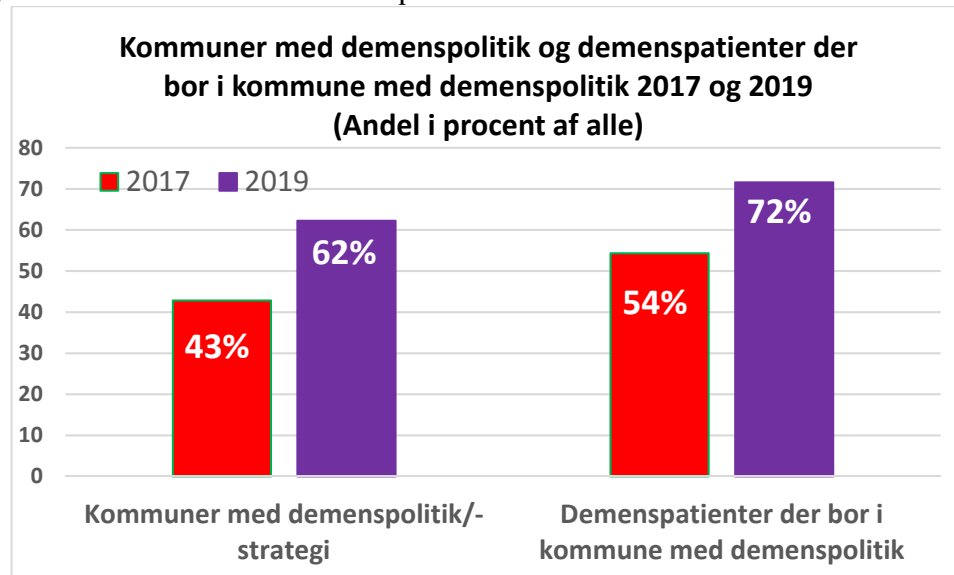
Indhold

1. Langt flere kommuner har en demenspolitik.....	2
2. Flere kommuner lytter til demenspatienter	2
3. National handlingsplan kan ses i kommunerne	3
4. Yngre med demens overses stadig.....	4
5. Familier og børn mere i fokus.....	5
6. Flere anerkender demens som sygdom.....	6
7. Om undersøgelsen.....	7

1. Langt flere kommuner har en demenspolitik

I 2017 havde lidt flere end fire ud af ti af landets 98 kommuner en offentliggjort demenspolitik eller -strategi på den kommunale hjemmeside. I dag – knapt to år senere – kan man finde en kommunal demenspolitik eller demensstrategi på næsten to tredjedele af de kommunale hjemmesider.

Diagram 1: Kommuner med demenspolitik

Kilde: Alzheimerforeningen, 2019

I alt 61 kommuner har i dag en offentliggjort demenspolitik eller demensstrategi. Det er 19 flere end i 2017. Flere end 62.000 demenspatienter svarende til næsten tre ud af fire demenspatienter bor således i dag i en kommune, der har offentliggjort en demenspolitik eller -strategi. Det er knapt en tredjedel flere end i 2017.

At kommunen har vedtaget en demenspolitik, er selvfølgelig ikke det samme, som at kommunen er blevet demensvenlig. Men det er et godt skridt på vejen. En fjerdedel henne i demenshandlingsplanens periode har vi således allerede opnået næsten to tredjedele af målsætningen om, at Danmark skal have 98 demensvenlige kommuner – i hvert fald når det handler om at have en vedtaget demenspolitik.

2. Flere kommuner lytter til demenspatienter

Den nationale demenshandlingsplan har ingen præcis definition af, hvad det vil sige at være en demensvenlig kommune eller, hvad en demenspolitik konkret skal indeholde. Dog står det direkte i handlingsplanen, at den kommunale demenspolitik ”... gerne ses udarbejdet under inddragelse af mennesker med demens og deres pårørende.”¹

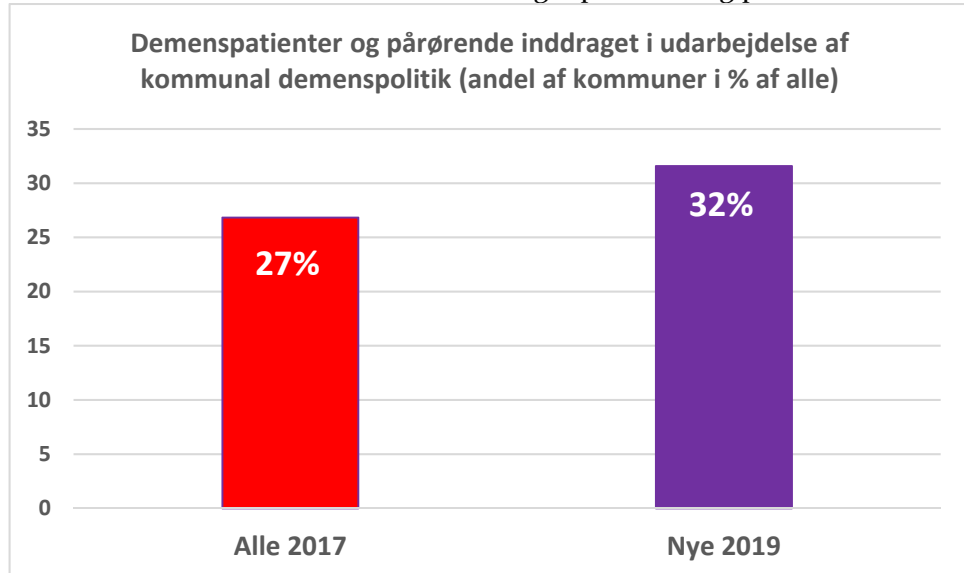
I forbindelse med kommunalvalget i 2017 sendte Alzheimerforeningen derfor en opfordring til samtlige kommuner om at lytte til mennesker med demenssygdom og deres pårørende, når kommunens demensindsats tilrettelægges. Opfordringen blev gentaget i et nytårs brev til samtlige nyvalgte byrådsmedlemmer.²

¹ Sundheds- og Ældreministeriet: *Et trygt og værdigt liv med demens. National demenshandlingsplan 2025*, januar 2017, s. 6

² Alzheimerforeningen: *Lyt til mennesker med demens*. Pressemeldelse 4. september 2017 <https://www.alzheimer.dk/nyheder/2017/lyt-til-mennesker-med-demens/> og Alzheimerforeningen: *Op-råb til politikerne: Lyt til mennesker med demens*. Nytårsbrev 3. januar 2018. <https://www.alzheimer.dk/nyheder/2018/opraab-til-politikere-lyt-til-mennesker-med-demens/>

Siden 2017 er der kommet 19 nye kommuner med en offentliggjort demenspolitik til. I seks af disse har kommunen direkte oplyst, at personer med demenssygdom, deres pårørende eller borgerne i den pågældende kommune i et eller andet omfang har været inddraget i udarbejdelsen af demenspolitikken. Det kan fx have været via workshops, dialogmøder eller interviews.

Diagram 2: Andel af kommuner der har inddraget patienter og pårørende ³

Kilde: Alzheimerforeningen 2019

Sammenligner man andelen af nye kommuner med en demenspolitik i 2019 med de tidligere undersøgte i 2017, kan man se en lille fremgang. I 2017 var det godt hver fjerde kommune med en demenspolitik der ifølge kommunens demenspolitik havde inddraget demenspatienter og pårørende. I de nye kommuner i 2019 var det knapt en tredjedel.

Selvom fremgangen er lille, og det stadig er de færreste demenspolitikker, der direkte omtaler inddragelse af demenspatienter og pårørende, ser det ud til at kommunerne har ladet sig inspirere af den nationale demenshandlingsplan og Alzheimerforeningens opfordring til at inddrage mennesker med demens og deres pårørende i udarbejdelsen af de kommunale demenspolitikker eller demensstrategier.

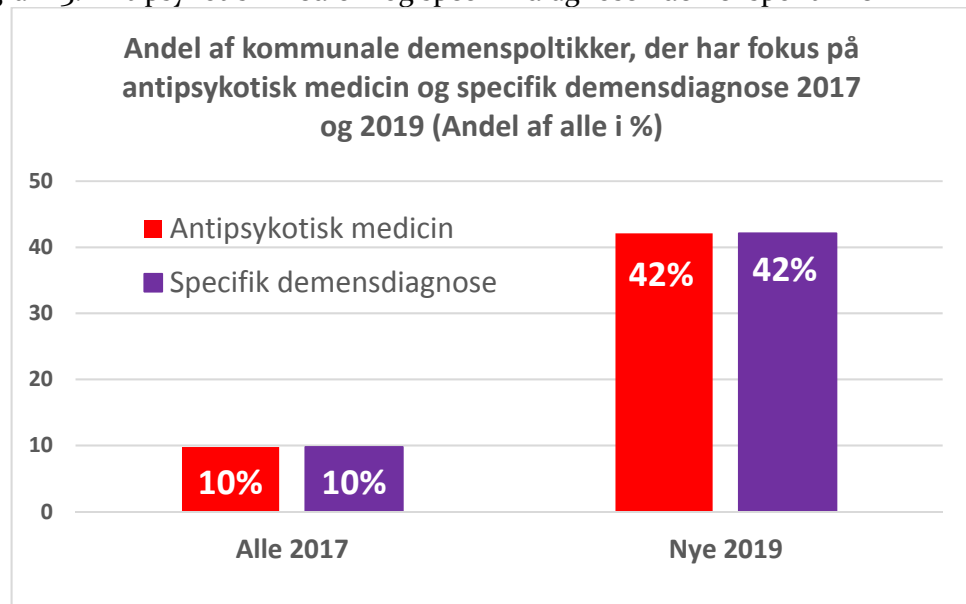
3. National handlingsplan kan ses i kommunerne

Foruden målsætningen om 98 demensvenlige kommuner har den nationale handlingsplan to andre væsentlige målsætninger: For det første skal flere mennesker med demens udredes og 80 procent have en specifik demensdiagnose. For det andet skal en forbedret pleje- og behandlingsindsats nedbringe forbruget af antipsykotisk medicin blandt mennesker med demens med 50 procent frem mod år 2025.

³ Alle 19 nye demenspolitikker er downloaded fra de kommunale hjemmesider i december 2018 og herefter gennemlæst. Alle politikker, der har beskrevet om og hvordan personer med demens, pårørende, familier eller borgere generelt er inddraget i forberedelserne eller udarbejdelsen af demenspolitikken er herefter kodet. Det skal understreges, at kommunerne godt kan have inddraget personer med demens og deres familier selvom det ikke direkte fremgår af demenspolitikken tekst, om kommunen har inddraget personer med demens og deres familier eller ej. Andelen af kommuner, der har lyttet og inddraget demenspatienter og pårørende i forbindelse med udarbejdelsen af den kommunale demenspolitik kan derfor godt være større end angivet i dette notat.

Begge målsætninger, der hvis de indfries, vil betyde markante forbedringer i behandlingen af demenspatienter.⁴

Diagram 3: Antipsykotisk medicin og specifik diagnose i demenspolitikker⁵

Kilde: Alzheimerforeningen, 2019

Sammenligner man de kommunale demenspolitikker fra 2017 med de nye, der er kommet til siden, er det tydeligt, at kommunerne er opmærksomme på problemerne med alt for stort forbrug af antipsykotisk medicin til demenspatienter og den meget lave grad af demenspatienter med en specifik demensdiagnose. Andelen af demenspolitikker, der har fokus på handlingsplanens målsætninger om forbruget af antipsykotisk medicin og vigtigheden af specifik demensdiagnose, er således fire gange større i de nye politikker fra 2019 sammenlignet med demenspolitikkerne fra 2017.

At den nationale demenshandlingsplans målsætninger sætter tydelige spor i de kommunale demenspolitikker er et godt tegn og vigtigt skridt. Næste bliver naturligvis en målrettet indsats – nationalt, regionalt og kommunalt – for at målene realiseres.

4. Yngre med demens overses stadig

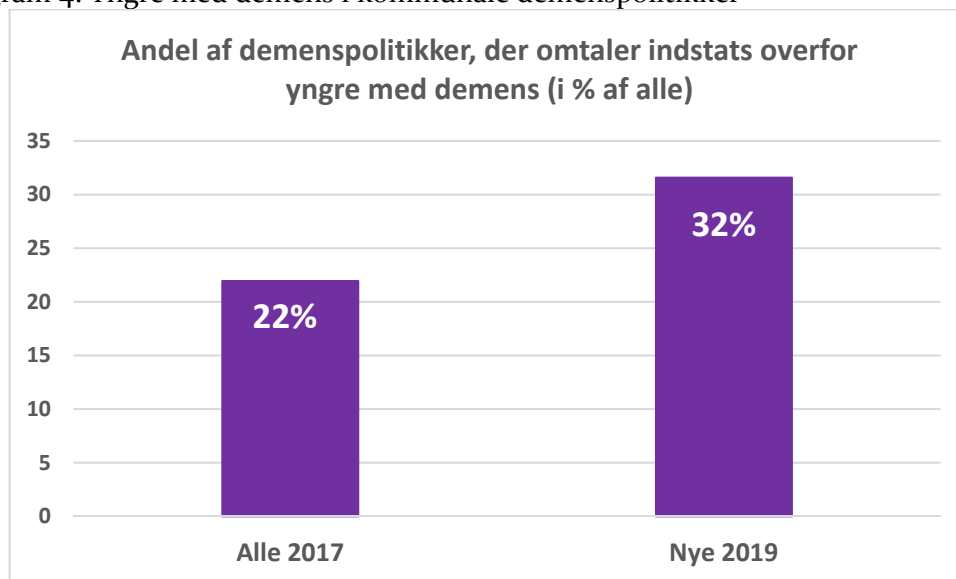
Den nationale demenshandlingsplan har særligt fokus på såkaldt yngre med demenssygdom – dvs. personer der er under 65 år. Dette gælder både i forbindelse med opsporing og udredning for demenssygdom, hvor det ifølge demenshandlingsplanen især hos yngre og ellers velfungerende mennesker sjældent er demens som er den første sygdom, man tænker på, hvis hukommelsen eller koncentrationen begynder at svigte. Det gælder også i forbindelse med meningsfulde aktivitetstilbud og i forhold til

⁴ Sundheds- og Ældreministeriet: *Et trygt og værdigt liv med demens. National demenshandlingsplan 2025*, januar 2017, s. 6. Se også **Nationalt Videnscenter for Demens**: ”Store forskelle i forbrug af antipsykotisk medicin til ældre med demens”, 18. maj 2016. <http://www.videnscenterfordemens.dk/forskning/forskningsnyheder/2016/05/store-forskelle-i-forbrug-af-antipsykotisk-medicin-til-aeldre-med-demens/>

⁵ Der er søgt på vendingerne ”antipsykotisk medicin” og ”specifik demensdiagnose” i alle kommunale demenspolitikker, -strategier og -handlingsplaner fra 2017 og de nye tilkomne i 2019.

støtten til pårørende og deres familier. Derfor er der i handlingsplanens 23 konkrete initiativer to initiativer, der især har fokus på yngre som målgruppe.⁶

Diagram 4: Yngre med demens i kommunale demenspolitikker⁷

Kilde: Alzheimerforeningen, 2019

Det særlige fokus genfindes ikke i tilsvarende grad i de kommunale demenspolitikker eller -strategier. I 2017 var det kun ca. hver femte demenspolitik, der havde fokus på yngre med demens som særlig målgruppe. I 2019 er der lidt flere – ca. hver tredje – der omtaler en særlig indsats overfor målgruppen af yngre personer med demenssygdom.

Selvom man kan se en forbedring fra 2017 til 2019, er det dog stadig den langt overvejende del af de kommunale demenspolitikker, der slet ikke omtaler behovet for en særlig indsats overfor de 3-6.000 personer under 65 år, der har en demenssygdom.⁸

5. Familier og børn mere i fokus

Demenssygdom påvirker også de pårørende – ikke kun ægtefæller, men hele familien inklusive børn og unge. Fordi demenssygdom i mange kommuner hører under ældreområdet, har der været en tendens til at overse, at mange børn og unge af forældre, hvor den ene part har en demenssygdom, også har brug for støtte og hjælp. Derfor lægger mennesker med demens og deres familier vægt på, at den kommunale demensindsats har tilbud til hele familien, især hvis der er børn og unge i familien.⁹

At demenssygdom også påvirker patientens pårørende, er de kommunale demenspolitikker opmærksomme på. Stort set alle de undersøgte demenspolitikker omtaler

⁶ Sundheds- og Ældreministeriet: *Et trygt og værdigt liv med demens. National demenshandlingsplan 2025*, januar 2017

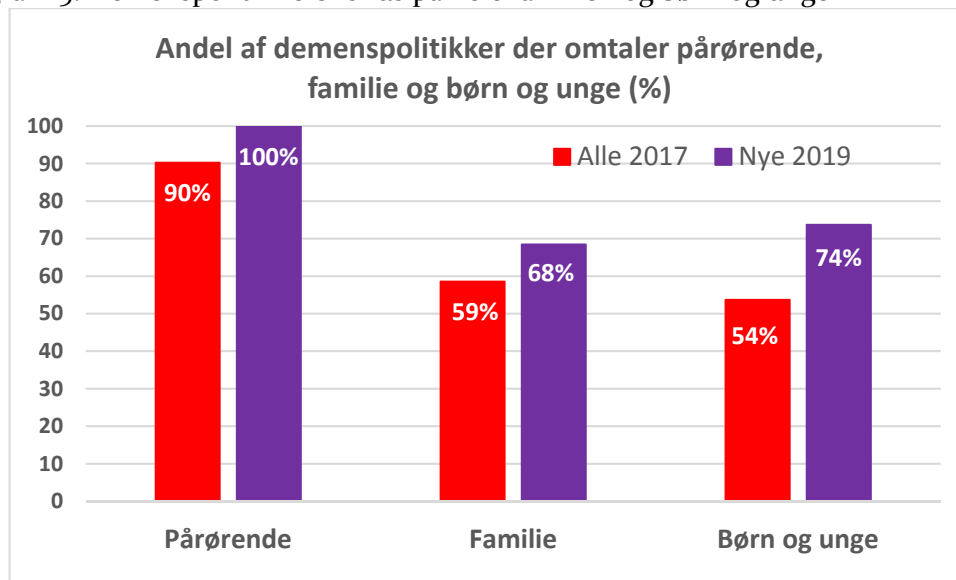
⁷ Der er søgt på vendingerne ”yngre med demens” eller ”yngre personer” eller ”yngre mennesker”.

⁸ Ifølge Nationalt Videncenter for demens er der ca. 3.000 personer under 65 år der har en demensdiagnose. Andelen af personer med demens, der har fået en demensdiagnose er ca. 50 procent.
<http://www.videnscenterfordemens.dk/statistik/>

⁹ Alzheimerforeningen: *Sundhedsreform – hvad siger patienter og pårørende*, december 2018
<https://www.alzheimer.dk/nyheder/2018/demenspatienter-og-paaroeerende-oensker-demenspakke/>

indsatsen overfor pårørende. De fleste kommunale demenspolitikker omtaler også patientens familier – herunder børn og unge. I 2017 var det seks ud af ti kommunale demenspolitikker, der omtalte demenspatienters familie, og kun lige godt halvdelen af de kommunale demenspolitikker, der omtalte børn og unge.

Diagram 5: Demenspolitikkers fokus på hele familien og børn og unge ¹⁰

Kilde: Alzheimerforeningen, 2019

Siden 2017 er der i offentligheden kommet større fokus på hele familien. Især er der kommet fokus på børn og unge af forældre med en demenssygdom.¹¹ Den større opmærksomhed afspejler sig i de kommunale demenspolitikker og -strategier. Andelen af kommunale demenspolitikker, der direkte omtaler hele familien og indsats overfor børn og unge til forældre med en demenssygdom, er således steget markant fra 2017 til 2019.

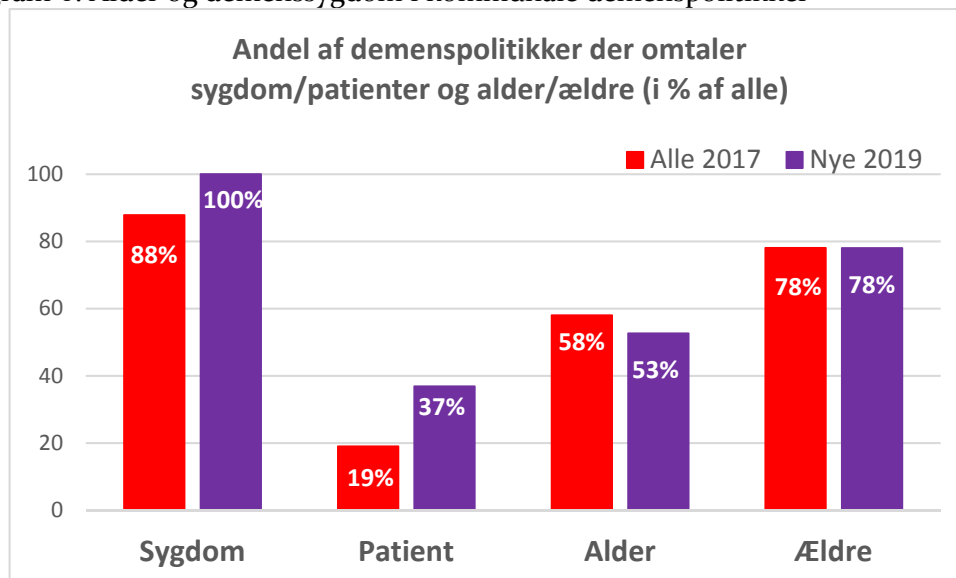
Selvom der kan være lang vej fra de fine ord i kommunalt vedtagne demenspolitikker til virkeligheden i hverdagen, viser udviklingen, at det rent faktisk kan betale sig at oplyse om og komme med konkrete forslag til den kommunale demensindsats. De fleste lytter.

6. Flere anerkender demens som sygdom

Demens skyldes en sygdom i hjernen og er ikke en naturlig del af alderdommen. Det er et faktum, som forskere og sundhedspersonale har vidst i flere årtier. Alligevel er der stadig en tendens til, at demenssygdom i den kommunale verden henlægges til ældreområdet. I 2017 var det således flere end hver tiende kommune, der overhovedet ikke nævner sygdom med et eneste ord i deres demenspolitik, og kun hver femte indeholder ordet patient, mens otte ud af ti demenspolitikker stadig bruger "ældre" som betegnelsen for demenspolitikkenes målgruppe.

¹⁰ Der er søgt på vendingerne "pårørende" og "familie" samt "barn"/"børn"/"unge" i alle kommunale demenspolitikker, -strategier og -handlingsplaner fra 2017 og de nye tilkomne i 2019.

¹¹ Danmarks Radio viste i efteråret 2016 en dokumentar om en familie, hvor faren til deres tre teenagebørn har en demenssygdom. Dokumentaren viste bl.a. klip fra Alzheimerforeningens ungecamp for børn og unge af forældre med demens. Alzheimerforeningen og TV2 har endvidere produceret TV-dokumentaren "Alt for ung" om tre børn og unge til forældre, der har en demenssygdom. Se bl.a. "demensugen nåede ud over alle grænser", Pressemeddelelse 10. september 2018 <https://www.alzheimer.dk/nyheder/2018/demensugen-naaede-ud-over-alle-graenser/> samt Børn rammes også af demens, Pressemeddelelse 1. september 2017 <https://www.alzheimer.dk/nyheder/2017/boern-rammes-ogsaa-af-demens/>

Diagram 6: Alder og demenssygdom i kommunale demenspolitikker ¹²

Kilde: Alzheimerforeningen, 2019

Men der er noget der tyder på, at kommunerne i dag – i hvert fald de kommuner, der har vedtaget en demenspolitik siden 2017 – har en større forståelse for, at demens skyldes sygdom. Alle nye demenspolitikker omtaler i dag sygdom, og andelen af demenspolitikker, der omtaler personer med demens som patienter, er næsten fordoblet fra 2017 til 2019. Samtidigt ser det ud til, at andelen af kommunale demenspolitikker, der omtaler alder og ældre, er faldende eller stagnerende fra 2017 til 2019.

7. Om undersøgelsen

Samtlige 98 kommuners hjemmesider er besøgt to gange i henholdsvis december 2018 og januar 2019 (afsluttet 9. januar 2019). Der er søgt efter demenspolitikker, demensstrategier eller demenshandlingsplaner både systematisk i relevante menupunkter og via søgning i hjemmesidernes søgefunktioner. Alle tilgængelige demenspolitikker, demensstrategier eller demenshandlingsplaner er downloadet med henblik på efterfølgende analyse.

Kun offentligt tilgængelige demenspolitikker, demensstrategier eller demenshandlingsplaner er medtaget. Har kommunen en intern demenspolitik, demensstrategi eller demenshandlingsplan, der ikke er tilgængelig på kommunens hjemmeside, er den ikke medtaget. Er demensområdet underlagt ældrepolitikken eller værdighedspolitikken eller kun omtalt i den kommunale sundhedspolitik eller sundhedsaftale med regionen, er den ikke medtaget som selvstændig demenspolitik i denne undersøgelse.

I august og september 2017 blev en tilsvarende undersøgelse af samtlige kommuners hjemmesider gennemført. ¹³

*Alzheimerforeningen
Januar 2019*

¹² Der er søgt på vendingerne "sygdom", "patient", "alder" og "ældre" i alle kommunale demenspolitikker, -strategier og -handlingsplaner fra 2017 og de nye tilkomne i 2019.

¹³ For 2017 undersøgelsen se Notat om "Demensvenlige kommuner? - fokus på kommunernes demenspolitikker og -strategier", Alzheimerforeningen, september 2017 - <https://www.alzheimer.dk/media/194443/2017-09-01-demensvenlige-kommuner-fokus-paa-demenspolitik-og-stratgi.pdf>